

οι φίλοι του μουσείου

Τριμηνιαία έκδοση των Φίλων του Μουσείου Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας

Έτος ιδρύσεως 1978

“Κάθε δένδρο, είναι ένας σπόρος
που βλάστησε και επέμεινε
στο πείσμα των καιρών...”

Χρόνια σας Πολλά

Λίλυ Αλευρά

© 2000: A.K.M.

Καλή χρονιά

Χορηγός Έκδοσης Knorr Bestfoods Hellas A.B.E.E. —

Knorr

HELLMANN'S

alsa

Ένα βιβλίο δεν σε καθλώνει απαραίτητα σε μια καρέκλα. Υπάρχουν βιβλία που μπαίνουν στο σακίδιο και μας βοηθούν να αναγνωρίζουμε αυτό που βλέπουμε ή άλλα που μας ωθούν έξω από τέσσερις τοίχους.

Τέτοια και άλλα βιβλία είχαν εκτεθεί στην 1η Έκθεση Ελληνικού Οικολογικού Βιβλίου που οργάνωσαν οι «Φίλοι» στις 30 και 31 Μαΐου 1998.

Οι «Φίλοι» συνεργάστηκαν με 40 Εκδοτικούς Οίκους, Περιβαλλοντικές Οργανώσεις (Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσης, Σύλλογος για την Προστασία της Θαλάσσιας Χελώνας, WWF Ελλάς) και άλλους φορείς όπως το Πανεπιστήμιο Αθηνών και τη Γεν. Γραμματεία Νέας Γενιάς. Έτσι συγκέντρωσαν περισσότερους από 500 τίτλους και γύρω στα 2.000 βιβλία.

Ο κήπος του Μουσείου το Σάββατο και την Κυριακή δέχτηκε μικρούς και μεγάλους επισκέπτες που ξεφύλλισαν και αγόρασαν βιβλία, για παιδιά, νέους και μεγάλους, όλα με θέματα γύρω από τη Φύση, το Περιβάλλον και την Οικολογία.

Ειδικότερα το Σάββατο 30/5, η Ομάδα

1η έκθεση ελληνικού οικολογικού βιβλίου

Τέχνης ΠΑΡΟΔΟΣ με συντονιστή τον κ. Ηλία Πίτσικα, ετοίμασε δράσεις για παιδιά, με τη συμμετοχή της ζωγράφου Ράνιας Καπελλιάρη και με τους ήχους του ακορντεόν από τη μουσική Τζένη Μποσιόλη.

Στόχος της Έκθεσης ήταν να γίνει γνωστή η ύπαρξη του ελληνικού οικολογικού βιβλίου, των ιδιαίτερα αξιολογικών εκδόσεων των τελευταίων ετών, αλλά και να κινηθεί το ενδιαφέρον του κοινού γι' αυτό το βιβλίο. Επίσης να δοθεί η δυνατότητα σε μια υπεύθυνη ομάδα εθελοντών, να υλοποιήσει ένα τόσο σημαντικό εγχείρημα συμβάλλοντας στην περιβαλλοντική ενημέρωση του κοινού.

Σ' ένα σύντομο κύκλο αξιολόγησης που έγινε την Κυριακή 31/5, αμέσως μετά το κλείσιμο της έκθεσης, οι εθελοντές ανέφεραν τις θετικές τους εντυπώσεις από την εκδήλωση και ότι θα επιθυμούσαν την επανάληψή της για την επόμενη χρονιά. Επίσης, πρότειναν τρόπους για την ακόμη καλύτερη οργάνωση της έκθεσης, ιδιαίτερα

σε ό,τι αφορά τη δημοσιότητα.

Για να στηθεί αυτή η εκδήλωση, εργάστηκαν εθελοντικά οι πιο κάτω «Φίλοι» κατά σειρά... ξεθεώματος:

Σοφία Μαυροπούλου, Αθηνά Μπίκου, Ειρήνη Μπελλώνια, Βάσω Κωφίδη, Λουκία Τριβόλη, Μαίρη Αλευρά, Μιράντα Αγγελοπούλου, Αγγελική Τζαβάρα, Αγγελική Βαρελλά, Ανδρέας Ζώρζος, Αλέξανδρος Αλεξίου, Σοφία Λούζη, Νάσος Λούζης, Άννα Σπάρτιν, Νίκη Ανδρικοπούλου, Χαρίκλεια Νέστωρος, Βάνα Πετροπούλου, Μαγδαληνή Γιωτάκη, Ειρήνη Μπερή, Βιβή Καραμίχα, Γεωργία Καζαντζή, Κυριακή Κρόμπα, Νικόλαος Κριμπάλης.

Η ιδέα ήταν της **Μαρίνας Μακρίδου-Μαλλούχου**, ο οικονομικός ποιοκέφαλος του **Νικόλαου Σημαντήρη** και ο συντονισμός της **Άννας Κρεμέζη-Μαργαριτούλη**.

Οι Φίλοι οφείλουμε ένα μεγάλο μπράβο και ευχαριστώ στους υπαλλήλους του Μουσείου για την άριστη συνεργασία μας.

ΚΑΣΤΟΡΙΑ-ΠΡΕΣΠΕΣ-ΝΥΜΦΑΙΟ

ημερολόγιο της εκδρομής από τη Βάσω Κωφίδη

ΣΑΒΒΑΤΟ 24 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Καλύψαμε χωρίς προβλήματα τα πολλά χιλιόμετρα της διαδρομής. Στάση για φαγητό κάτω από τους επιβλητικούς όγκους των Μετεώρων. Η Άννα έκανε την απαραίτητη εισαγωγή και η Νάσια μας διάβασε για την Καστοριά. Φτάσαμε το απόγευμα στην πόλη. Η πρώτη εντύπωση εξαιρετική.

ΚΥΡΙΑΚΗ 25 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Ξεκινάμε για Πρέσπες. Η διαδρομή μαγευτική ανάμεσα από βουνά σε χρώματα φθινοπωρινά. Χρυσοφιά και κίτρινα εναλλάσσονται με πράσινα και καφετιά. Που και που κοκκινωπές πιναλιές συνθέτουν έναν πίνακα που δε χορεύει το μάτι. Φτέρρες στο χρώμα της σκουριάς, πλατάνια, οξείες, βελανιδιές, καρυδιές και στις πλαγιές κρεμασμένα χαριτωμένα χωριά μοναχικά, αλλά ελπίζω όχι ξεχασμένα. Η Νάσια ωραιότατα μας προετοίμασε πάλι για το τι θα δούμε στις λίμνες. Συναντήσαμε χωριά φαντάσματα, εγκαταλειμμένα με τριώροφα πλίνθινα σπίτια σε πολύ καλή κατάσταση το Γάβρο και το Μαυρόκαμπο. Κι άλλα ευτυχώς όμορφα και ζωντανά όπως η Κορέστεια.

Φτάσαμε στον Άγιο Γερμανό. Όμορφο και καλοδιατηρημένο χωριό. Μας ανέλαβε ο Λάζαρος Νικολάου και οι εξηγήσεις του κάλυπταν τις απορίες μας και πλούτισαν τις γνώσεις μας. Μας εξήγησε πολλά για το παρελθόν και το παρόν του τόπου για τη δουλειά της Εταιρείας Προστασίας Πρεσπών. Στο εκθετήριο κάναμε τα οικολογικά ψώνια μας. Στο δρόμο για τις λίμνες είδαμε τις καλλιέργειες φασολιών. Χαζέψαμε τους απέραντους καλαμιώνες και με το τηλεσκόπιο είδαμε αρκετούς πελεκάλους, κορμοράνους και σταχτοσικινάδες. Με το βαρκάκι πήγαμε στο νησάκι του Αγίου Αχιλλείου κι επισκεφτήκαμε τα ερείπια του ομώνυμου ναού. Όλο κι όλο καμιά δεκαριά άνθρωποι μένουν σε απίθανη φυσική ομορφιά και πλήρη εγκατάλειψη.

Στη συνέχεια μας περίμενε η μεγάλη λίμνη, ο Λάζαρος πάντα κοντά μας. Με τις βάρκες κάναμε μια μεγάλη βόλτα, όσο μας το επέτρεπαν ο αέρας και το κύμα. Η μέρα στις Πρέσπες μας εντυπωσίασε, η φύση μας αντάμειψε και αυτή η ατμόσφαιρα των συνόρων, αυτό το κάτι που ήταν διάχυτο στην περιοχή, μια αιωρούμενη μελαγχολία κάπως μας επηρέασε. Επιστρέψαμε στην Καστοριά γεμάτοι...

ΔΕΥΤΕΡΑ 26 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Μέρα βροχερή φθινοπωρινή. Ξεκινάμε για Νυμφαίο. Η διαδρομή μας συναρπάζει. Τα σύννεφα αγκαλιάζουν τα βουνά, κατεβαίνουν

σα λευκός μπαμπακένιος καπνός μέχρι τα χωριά. Διακρίναμε στο βάθος την Κλεισούρα και περάσαμε μέσα από το Λέχοβο. Εντυπωσιακά σπίτια, περιποιημένοι αγροί, εναλλαγές του πράσινου και του καφέ στο βρεμένο έδαφος και γύρω-γύρω τα βουνά με όλα τα χρώματα του Φθινοπώρου.

Φτάνουμε στο Νυμφαίο. Είναι παραμυθένιο, με τα ξεχωριστά του σπίτια, τα εκπληκτικά καλντερίμια, λες και συνερίζεται τη φύση στην ομορφιά της.

Το μονοπάτι για τον Αρκτούρο ήταν ό,τι καλύτερο μπορούσαμε να απολαύσουμε. Παρόλο το μπερδεμα και την κάποια ανωμαλία που δημιουργήθηκε εισπράξαμε στιγμές απέραντης ευχαρίστησης. Οι εκπληκτικές πλαγιές απέναντι, τα δέντρα που αγγίζαμε, η λάσπη που πατούσαμε, τα πεσμένα φύλλα, η βροχή, ό,τι βλέπαμε, ό,τι ακούγαμε, ό,τι μυρίζαμε ήταν το δώρο που μας δόθηκε από τη φύση.

Στον Αρκτούρο είδαμε τις αρκούδες. Τις χαρήκαμε χαζεύοντας τις κινήσεις τους και το μπάνιο τους. Ο Λάζαρος Νο 2 είπε πολλά ενδιαφέροντα για τη ζωή των αρκούδων και τις δραστηριότητες του Αρκτούρου. Ευχάριστο κι ελπιδοφόρο μήνυμα ήταν οι πολλοί επισκέπτες και τα μικρά παιδιά.

Αποχαιρετήσαμε το Νυμφαίο και πήραμε το δρόμο για το Νόστιμο με τα σπουδαία απολιθώματα, μεγάλης επιστημονικής αξίας.

ΤΡΙΤΗ 27 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Χειμωνιάτικη λιακάδα, τα πρώτα χιόνια στα βουνά. Το πρωί επίσκεψη στο Βυζαντινό μουσείο με την «Εξαιρετική Ξεναγήση της κ. Κοντο-

πούλου στις σπάνιες βυζαντινές εικόνες. Αμέσως μετά επισκεφτήκαμε και Ξεναγηθήκαμε από τις υπεύθυνες του μουσείου στις θαυμάσιες μικρές εκκλησίες της Παναγίας της Κουμπελιδικής, τον Άγιο Νικόλαο και την εκκλησία των Ταξιαρχών, όπου υπάρχει και ο τάφος του Παύλου Μελά και της γυναίκα του Ναταλίας.

Στη συνέχεια επισκεφτήκαμε το λαογραφικό μουσείο που στεγάζεται σε ένα καλοδιατηρημένο αρχοντικό, με όλα τα έπιπλα και τα χρηστικά αντικείμενα στη θέση τους. Εντυπωσιακό το ότι, την εποχή που χτίστηκε και λειτουργούσε (μέσα του 18ου αιώνα), η λίμνη έφτανε ως την αυλή, όπου αγκυροβολούσε και η απαραίτητη βάρκα.

Μετά περπατήσαμε στη θαυμάσια προκουμαία μέχρι το караβάκι του Δήμου που, πάλι με εξαιρετικό Ξεναγό τον κ. Μαντζούρα κάναμε μια ωραιότατη βόλτα στη λίμνη. Χαζέψαμε τους πελεκάλους και τους περιέργους σχηματισμούς των κορμοράνων.

Τριγυρίσαμε στην πόλη για λίγα αναμνηστικά ψώνια και παίξαμε στο Ξενοδοχείο το γνωστό μας παιχνίδι: μάντεψε ποιος.

Το βράδυ το γλεντήσαμε όλοι μαζί με το μαέστρο Γιάννη Κοτρώτση και την κιθάρα του. Στα κρουστά, όπως παρατήρησε ο Ιάσων, ο κύριος Άλκης. Τραγούδι όλο το τσούρμιο των Φίλων, ενώ το μπαλέτο με πρίμα την Έλλη εντυπωσίασε. Βεβαίως σε άλλη παρέα, γλεντούσαν Καστοριανοί οπότε συμπράξαμε κι εμείς το κατά δύναμιν. Είχαμε και κέρασμα από το Δήμαρχο για να μη μας μείνει κανένα μετεκλογικό απωθημένο.

ΤΕΤΑΡΤΗ 28 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Αφήνουμε οριστικά την ωραία Καστοριά και περνάμε από το Δισπηλιό. Άλλες εντυπώσεις εδώ από τα ευρήματα του σπουδαίου προϊστορικού λιμναίου οικισμού. Επισκεφτόμαστε και την αναπαράσταση του οικισμού σε ένα σημείο κοντά στις ανασκαφές με τις καλύβες πάνω σε πασσάλους, φτιαγμένες με τοπικά υλικά και όπως ήταν πριν από πέντε χιλιάδες χρόνια.

Η εκδρομή είναι πετυχημένη. Μέγας σύμμαχος ο καιρός που οι εναλλαγές του ήταν σχεδόν απόλυτα συμβατές με το πρόγραμμά μας. Συντελεστές της επιτυχίας ήταν πρώτα η Άννα μας, η καλή παρέα και ο κύριος Θανάσης, ο οδηγός, που πάντα μας φροντίζει.

Τώρα φάγαμε, ήπιαμε και οδεύουμε προς Αθήνας και...

Επεράσαμ' όμορφα, όμορφα, όμορφα...

Τα δώρα εκφράζουν κι' εμάς που τα δίνουμε

- Μήπως γνωρίζετε παιδιά ή μεγάλους που δεν ξέρετε τι να τους χαρίσετε;

Μια πρωτότυπη ιδέα είναι να τους προσφέρετε μια ετήσια συνδρομή στους «Φίλους» την «Παρέα» ή την «Οικογένεια», με 8.000, 5.000 ή 15.000 δραχ. αντίστοιχα. Το όνομά σας θα αναφέρεται στον πρώτο φάκελο που θα πάρουν και θα σας θυμούνται τουλάχιστον 4 φορές το χρόνο λαμβάνοντας το εφημεριδάκι, την ταυτότητα μέλους, την ενημέρωση για τις μηνιαίες εκδηλώσεις. Ήδη η κ. Δανάη Πάσσα, ανοίγοντας νέους δρόμους στο θέμα των δωρεών, πρόσφερε τη συνδρομή για την «Παρέα» σε 8 μαθητές από το Γυμνάσιο Κρουονερίου, στη μνήμη του γαμπρού της Jacques Richard.

Για περισσότερες πληροφορίες αναζητήστε στο πωλητήριο τους εθελοντές των Φίλων ή τηλεφωνήστε μας στο 8083289 και 8086405.

- Στο Πωλητήριο του Μουσείου μπορείτε να βρείτε: Δύο πανέμορφα πιάτα από πορσελάνη «Limoges» με Ίριδες ζωγραφισμένες από τη Νίκη Γουλανδρή, ζωγραφικές απεικονίσεις λουλουδιών σε μεταξοτυπίες, γκραβούρες, λιθογραφίες, εικονογραφημένες εκδόσεις, κοσμήματα και αντικείμενα σε ασήμι και ημιπολύτιμες πέτρες. Και το εντυπωσιακό μεταξωτό μαντίλι Herpès με σχέδια της Νίκης Γουλανδρή.

Ειδικά για τους μικρούς μας φίλους υπάρχουν δώρα που θα τους εντυπωσιάσουν.

Το πωλητήριο είναι ανοιχτό καθημερινά και Σαββατοκύριακα από 9 έως 14, εκτός Παρασκευής.

- Στο Εμπορικό Κέντρο Νέα Ερυθραία το Κατάστημα «Πρόπολη, The Nature Shop» που ανήκει σε μέλος μας, διαθέτει είδη από περιβαλλοντικές οργανώσεις, όπως: WWF, Σύλλογος για την Προστασία της Θαλάσσιας Χελώνας,

ΦΩΤΟ: Α. Κ. Μ

Αρκτούρος, Ελλην. Εταιρεία Προστασίας της Φύσης, Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία. Τα είδη είναι: μπλουζάκια, φούτερ, γιλέκα, κοσμήματα, βιβλία, βιντεοταινίες, παιχνίδια και άλλα, όλα σχετικά με τη φύση και το περιβάλλον, καθώς και είδη από φυσικά υλικά. Επίσης στην "Πρόπολη" θα βρείτε το ενημερωτικό δελτίο των Φίλων και πληροφορίες για τις εκδηλώσεις μας. Το τηλέφωνο είναι: 6205621

- Όσο οι άνθρωποι θα σκέφτονται τη γη

Η περιβαλλοντική ομάδα του Μουσικού Σχολείου Καλαμάτας, μετά από τριετή ενασχόληση και υλοποίηση τριών προγραμμάτων σχετικά με: το δάσος και τον Ταύγετο, τη θάλασσα και την παραλία της Καλαμάτας και το Μεσσηνιακό κόλπο, τα πουλιά και τη λιμνοθάλασσα της Γιάλοβας Πύλου, συγκέντρωσε ένα πρωτότυπο υλικό πληροφοριών, εντυπώσεων και προβληματισμών, το οποίο προσπάθησε να μετουσιώσει σε τραγούδια.

Αποτέλεσμα της προσπάθειας είναι η κυκλοφορία ενός CD με τον τίτλο **ΟΣΟ ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΘΑ ΣΚΕΦΤΟΝΤΑΙ ΤΗ ΓΗ**, που περιλαμβάνει 16 τραγούδια στα οποία καθρεφτίζεται η ευαισθησία των μαθητών απέναντι στο περιβάλλον και τα προβλήματα που αυτό αντιμετωπίζει, καθώς επίσης και το δέσιμό τους με την ιδιαίτερη πατρίδα τους.

Το CD αυτό μέσα σε καλαίσθητη οικολογική συσκευασία διατίθεται από το Μουσικό Σχολείο Καλαμάτας.

Τηλ και fax/0721-96966, Υπεύθυνη καθηγήτρια η κ. Εύη Ντινοπούλου

Happy New Year!
1999

Πέμπτη 14 Ιανουαρίου 1999 ώρα 7.00μμ.
Ελάτε στην κοπή της πίτας των Φίλων,
με ζωντανή μουσική
και σπιτικούς μεζέδες

Ιδιοκτήτης:

«ΦΙΛΟΙ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΓΟΥΛΑΝΔΡΗ
ΦΥΣΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ»

Λεβίδου 13, 145 62 Κηφισιά
τηλ. 8083.289, 8015.870

Εκδότης: Άννα Κρεμέζη - Μαργαριτούλη
Διόρθωση κειμένων: Αγγελική Βαρελλά
συνεργάστηκε επίσης η Σοφία Μαυροπούλου
© Φίλοι Μουσείου Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας
Στοιχειοθεσία-Σελιδοποίηση-Φίλμς Εκτύπωση
λιθογραφείο "Βιβλιοσυνεργατική ΑΕΠΕΕ"

Λ. Ηρακλείου 153 - Περισσός - τηλ. 2185756

Τιμή τεύχους για τα μη μέλη των «Φίλων» ΔΡΧ.:200

η παρέα του μουσείου

Τριμηνιαία έκδοση των Φίλων του Μουσείου Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας

Έτος ίδρύσεως 1978

Φίδι και άνθρωπος Σύμβολα και ερμηνείες

Το φίδι είναι ένα από τα λίγα, ζώα που ακολουθεί τον άνθρωπο απ' την εμφάνισή του σε μια πορεία παράλληλη, και παίζει ένα ρόλο σπουδαίο στην πολιτιστική του εξέλιξη.

Το συναντάμε από τα προϊστορικά χρόνια, σαν σύμβολο γνώσης και γονιμότητας στα χέρια μιας γυναικείας θεότητας (θεά των Όφεων-Μουσείο Ηρακλείου-Μινωικός πολιτισμός).

Επίσης ως φύλακα μαντειών και ιερών (Μαντείο Δελφών-Ιερό της θεάς Γης-Πύθων) που μεταφέρει μηνύματα από τον κάτω κόσμο.

Ο Κέκρωψ, αυτό το παράξενο πλάσμα, μισός άνθρωπος μισός φίδι που έχει γεννηθεί από την ίδια τη γη της Αττικής. Είναι βασιλιάς πολύ σοφός για την εποχή του, και μαθαίνει τους ανθρώπους να φτιάχνουν πολιτείες και να θάβουν τους νεκρούς τους. Είναι επίσης σύμφωνα με το μύθο ο κριτής στον αγώνα Αθηνάς-Ποσειδώνα για την ονομασία της Αθήνας.

Ακόμα έχουμε τον Εριχθόνιο - ιερό φίδι - παιδί της θεάς Γαίας - που το έδωσε στην Αθηνά για να το αναθρέψει και γίνεται το σύμβολο και το καλό στοιχείο της Ακρόπολης. Η Αθηνά το προστατεύ-

Συνέχεια στη σελ. 8

Φωτο: Γιάννης Ιωαννίδης

Η Οχιά της Μήλου

κείμενο και φωτογραφίες: Γιάννης Ιωαννίδης, Μαρία Δημάκη

Η Μήλος είναι ένα νησί στο νοτιοδυτικό άκρο των Κυκλάδων, ιδιαίτερα γνωστό για το περίφημο άγαλμα της Αφροδίτης, τις παραλίες της και τον ορυκτό της πλούτο. Αρκετά γραφικά παραδοσιακά χωριά είναι διάσπαρτα στο νησί.

Η Μήλος, η Κίμωλος και η Πολύαιος είναι από τα πρώτα νησιά των Κυκλάδων που απομονώθηκαν γεωγραφικά από την ηπειρωτική Ελλάδα πριν από τέσσερα με πέντε εκατομμύρια χρόνια. Αυτή η απομόνωση δημιούργησε κατάλληλες συνθήκες για τη δημιουργία νέων ειδών όπως η Σαύρα της Μήλου.

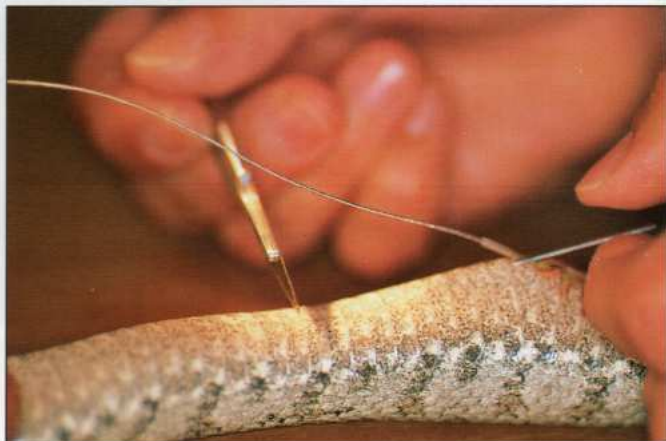
Το πιο γνωστό και πολυσυζητημένο ζώο αυτών των νησιών είναι η Οχιά της Μήλου. Μέχρι πριν από λίγα χρόνια η Οχιά της Μήλου περιλαμβανόταν στο είδος *Vipera lebetina* και με αυτό το επιστημονικό όνομα είναι γνωστή ακόμα και στους κατοίκους της Μήλου. Όμως λόγω του πλήθους των μοναδικών χαρακτηριστικών της (μορφολογικά, γενετικά όσο και συμπεριφοράς) σήμερα θεωρείται πλέον ξεχωριστό ενδημικό είδος με το επιστημονικό όνομα *Macrovipera schweizeri*. Ο παγκόσμιος πληθυσμός αυτού του είδους περιορίζεται μόνο στα νησιά Μήλος, Κίμωλος, Πολύαιος και Σίφνος.

Η Οχιά της Μήλου είναι το μικρότερο σε διαστάσεις από όλα τα συγγενικά της είδη, με μήκος που πολύ σπάνια ξεπερνά τα 85 εκατοστά. Το χρώμα της είναι γκριζοκαφετί ή γκριζοκίτρινο με σκουροχρώμα καφετιά σχέδια στη ράχη. Ιδιαίτερα εντυπωσιακή όμως είναι η «κόκκινη» μορφή που έχει επιβιώσει στη Μήλο. Πρόκειται για άτομα με ενιαίο χρωματισμό που ποικίλλει από πορτοκαλί έως κεραμιδί-κόκκινο.

Η έρευνα που ξεκίνησε το 1993 από επιστήμονες του Μουσείου Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας και του Πανεπιστημίου του Goteborg και συνεχίζεται μέχρι σήμερα, έφερε στο φως ιδιαίτερα ενδιαφέροντα χαρακτηριστικά της συμπεριφοράς του είδους. Τα δύο τελευταία χρόνια η έρευνα χρηματοδοτείται από το ΥΠΕΧΩΔΕ μέσω του Επιχειρησιακού προγράμματος «Περιβάλλον» και την υλοποίηση του προγράμματος έχει αναλάβει ο Δήμος Μήλου και η Αναπτυξιακή Εταιρεία Κυκλάδων.

Για τη μελέτη της συμπεριφοράς και της χρήσης των ενδιαιτημάτων από το είδος χρησιμοποιούνται πομποί εσωτερικοί ή εξωτερικοί ανάλογα με το μέγεθος των ατόμων που παρακολουθούνται και τον χρόνο παρακολούθησης. Παράλληλα όλα τα άτομα οχιάς που βρίσκονται σημαδεύονται με τη χρήση ειδικών microchip.

Ενώ την άνοιξη η Οχιά της Μήλου κινείται κυρίως την ημέρα, από την αρχή του καλοκαιριού έως τα μέσα Σεπτεμβρίου είναι νυκτόβια. Κατά τη διάρκεια της ημέρας βρίσκεται κάτω από μεγάλους θάμνους οι οποίοι προσφέρουν προστασία τόσο από πιθανούς θηρευτές όσο και από τις υψηλές θερμοκρασίες. Ο ζωτικός χώρος της Οχιάς στους φυσικούς της βιοτόπους εκτείνεται συνήθως στην πλαγιά των μικρών κοιλάδων, με κατώτερο σημείο τη ρεματιά και ανώτερο την κορυφογραμμή. Ιδιαίτερα σημαντική είναι η παρουσία μεγάλων θάμνων στις περιοχές αυτές.

Ιδιαίτερα ενδιαφέρουσες είναι οι διατροφικές της συνήθειες. Σημαντική, αν και όχι μοναδική, τροφική πηγή για το είδος είναι τα μικρά μεταναστευτικά πουλιά. Έτσι λοιπόν την άνοιξη και το φθινόπωρο, κατά την διάρκεια δηλαδή της μετανάστευσης, οι οχιές συχνάζουν κοντά στις ρεματιές. Την άνοιξη στήνουν ενέδρα δίπλα στο νερό, το φθινόπωρο όμως, που δεν υπάρχει πια νερό, τα σημεία αυτά δεν είναι πλέον κατάλληλα. Αυτή την περίοδο ανεβαίνουν στα κλαδιά των θάμνων και των μικρών δέντρων με στόχο τα στρουθιόμορφα πουλιά που ξεκουράζονται ή κουρνιάζουν.

Λόγω της περιορισμένης της εξάπλωσης και των μικρών σχετικά πληθυσμών η Οχιά της Μήλου είναι ιδιαίτερα ευάλωτη. Στη Μήλο, ο πληθυσμός της είναι κάτω από 3.000 άτομα, ενώ στα άλλα νησιά είναι πολύ μικρότερος. Δυστυχώς λόγω των υπαρκτών απειλών συγκαταλέγεται στα πλέον απειλούμενα είδη ερπετών της Ευρώπης. Μέχρι και το τέλος της δεκαετίας του 70 η Οχιά ήταν επικηρυγμένη με αποτέλεσμα ένας μεγάλος αριθμός ζώων να σκοτώνεται κάθε χρόνο.

Παράλληλα λόγω της σπανιότητάς της, και των υψηλών τιμών αγοράς αποτέλεσε από παλιά πόλο έλξης για επαγγελματίες συλλέκτες από το εξωτερικό. Αν και παράνομη, η δραστηριότητα αυτή συνεχίζεται στις μέρες μας, είναι αξιωματική όμως η προσπάθεια των αστυνομικών και δασικών αρχών να την περιορίσουν. Οι δρόμοι αποτελούν ένα σχετικά νέο πρόβλημα καθώς γύρω στα 300 με 450 άτομα υπολογίζεται ότι σκοτώνονται κάθε χρόνο.

Η μεγαλύτερη απειλή όμως προέρχεται από την καταστροφή του βιοτόπου της. Οι εξορύξεις αλλά και άλλες επεμβάσεις, όπως οι καλλιέργειες και η υπερβόσκηση, κατά το παρελθόν κυρίως, έχουν περιορίσει τον κατάλληλο βίοτοπο σε ένα μόνο τμήμα της δυτικής Μήλου. Το μέλλον του μοναδικού αυτού είδους δεν μπορεί να διασφαλιστεί αν δεν προστατευτεί από την υποβάθμιση ο βίοτοπος του στη δυτική Μήλο.

Μοναδικό και πολύτιμο στοιχείο φυσικής κληρονομιάς για τις Κυκλάδες, τόσο από άποψη επιστημονικού ενδιαφέροντος, όσο και από άποψη αισθητικής μέσα στο νησιωτικό φυσικό τοπίο, του οποίου η Οχιά αποτελεί εντυπωσιακό χαρακτηριστικό, ζει εδώ και χρόνια κοντά σε χωριά και καλλιέργειες, χωρίς ν' αποτελέσει ποτέ σοβαρό κίνδυνο για τον άνθρωπο. Δεν είναι επιθετικό είδος, δαγκώνει μόνο αν απειληθεί ή το πατήσει κανείς κατά λάθος.

Φίδι και άνθρωπος, σύμβολα και ερμηνείες

Συνέχεια από σελ. 5

ει μητρικά, το έχει ιερό ζώο και ο Φειδίας διακοσμεί μ' αυτό την ασπίδα της. Σαν διακοσμητικό στοιχείο το βρίσκουμε επίσης στο ναό του Δία στην Ολυμπία, που στα αετώματά του τα δύο ποτάμια της πόλης παριστάνονται με ανθρώπινο σώμα και ουρά φιδιού. Ίσως γιατί κι αυτά βγαίνουν απ' τα σπλάχνα της γης. Ίσως γιατί κυλώντας σαν το φίδι φέρνουν στους ανθρώπους ζωή και γονιμότητα.

Και τέλος φθάνουμε στον Ασκληπιό, γιο του Απόλλωνα, ημίθεο θεραπευτή, που έχει το φίδι σύμβολο της υψηλής του τέχνης. Κοντά στον Κένταυρο Χείρωνα μαθαίνει τη θεραπεία από τα τόσα βότανα που βρίσκονται στο Πήλιο, το υπέροχο αυτό βουνό. Αλλά από τον πατέρα του κληρονομεί την τέχνη της μαντικής. Συμφασμένη με την μαντική είναι η γνώση του θανάτου. Κι εδώ το φίδι που βγαίνει από τις ρωγμές της γης και χάνεται αθόρυβα μέσα της, γνωρίζει όλα τα μυστικά της και είναι η νίκη της ζωής πάνω στο θάνατο, της γνώσης πάνω στην αρρώστια. Άνθρωποι απ' όλη την Ελλάδα έρχονται στο Ιερό - Θεραπευτήριο του Ασκληπιού στην Επίδαυρο, όπου στον ύπνο τους εμφανίζεται το ιερό φίδι και τους υποδεικνύει τον τρόπο θεραπείας, που με τη βοήθεια και την ερμηνεία των ιερέων - θεραπευτών, ακολουθούν. Ακόμα και ψυχασωματικές αρρώστιες θεραπεύονται, έτσι μας λένε οι επιγραφές. Τα φίδια εδώ

στην Επίδαυρο είναι ξανθά και ήμερα χωρίς δηλητήριο. Φυσικά ο Ιπποκράτης συνεχίζει την παράδοση και το φίδι είναι και γι' αυτόν το σύμβολο της επιστήμης του και έτσι μένει μέχρι σήμερα.

Με τον Χριστιανισμό όμως ως ειδωλολατρικό σύμβολο καταδιώκεται και σκοτώνεται απ' τους Αγίους Στρατηλάτες (Γεώργιο-Δημήτριο), γιατί εδώ το φίδι-δράκος - δαίμων εκπροσωπεί το κακό και εξουδετερώνεται μόνον με την εικόνα του σταυρού. Εδώ έχουμε όμως την Αλυσιίδα Σταυρός-ζωή-φίδι-θάνατος-ζωή. Γιατί τώρα ο άνθρωπος γνωρίζει το καλό και το κακό για την ψυχή του, γνωρίζει να θεραπεύει, και από το δηλητήριο του φιδιού φτιάχνει φάρμακα και αιολιφές.

Τέλος, η Λαογραφία που δίνει τη διπλή ερμηνεία για το φίδι, το περιγράφει σαν κακό, (μαύρο φίδι που σ' έφαγε) σαν σύμβολο ερημιάς και καταστροφής σ' άδειο σπίτι, αλλά το θεωρεί και γούρι, αν έχεις κομμάτι απ' το πουκάμισό του. Και τέλος, το φιδάκι της Κεφαλλονιάς που κάθε χρόνο την ημέρα της Παναγίας βγαίνει απ' το χώμα με το σήμα του Σταυρού, δίνει την ευλογία στους πιστούς και ύστερα χάνεται πάλι μέσα στη γη.

Κλείνοντας αυτή τη σύντομη ανασκόπηση στο χρόνο συμπεραίνουμε ότι στη φύση η γνώση και η σοφία είναι απεριόριστες και όποιος με σεβασμό τις πλησιάζει χαιρέται και απολαμβάνει την γενναιοδωρία της.

Μαριάννα Τασούλα-Παρτινέβελου

Λέγεται ότι...

Από το φυλλάδιο "Snakes" του Centre for Environmental Education Ahmedabad.

Κείμενο: Romulus & Zahida Whitaker

Σχέδια: Mu Kesh Panchal, D.M. Thumber, Shailesh Bhalami

Μετάφραση: Σοφία Μαυροπούλου

- Λέγεται ότι, αν σκοτώσεις ένα φίδι, ο σύντροφός του, σου επιτίθεται και σε δαγκώνει.

Δεν είναι αλήθεια. Η εκδίκηση είναι αποκλειστικά ανθρώπινη αντίδραση.

- Όταν ο Ινδός γητευτής φιδιών με τη φλογέρα του κάνει την κόμπρα να χορεύει, οι θεατές πιστεύουν ότι χορεύει με τη μουσική. *Δεν είναι αλήθεια. Η κόμπρα δεν μπορεί να ακούσει. «Χορεύει» σε απάντηση της κίνησης της φλογέρας και όχι του ήχου.*

με σκοπό να προκαλέσουν το ταίρι τους.

- Τα φίδια πίνουν γάλα;

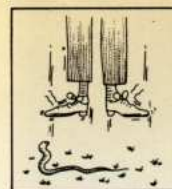
Η απάντηση είναι ΟΧΙ

- Υπάρχουν περισσότερα από 2.500 είδη φιδιών στον κόσμο.

- Τα μεγαλύτερα

σής της φλογέρας και όχι του ήχου.

- Ίδιες κινήσεις και για πολλές ώρες, κάνουν και οι πύθωνες και μοιάζουν να χορεύουν την περίοδο της αναπαραγωγής

τρώνε και αρουραίους.

- Τα μικρότερα τρώνε ποντίκια, βατράχια πουλιά και σαύρες. Σπάνια τρώνε αυγά.
- Μερικά φίδια τρώνε άλλα φίδια.
- Το Tiger Snake της Αυστραλίας είναι το περισσότερο τοξικό φίδι.
- Μερικά φίδια, όπως η κόμπρα, γεννούν αυγά. Άλλα, όπως ο βόσας, γεννούν μικρά. Με τις οχλιές συμβαίνουν και τα δυο.
- Τα φίδια γενικά ζουν περίπου 10 με 20 χρόνια. Μερικές φορές ίσως και περισσότερα από 30 χρόνια.

Ιδιοκτήτης:
«ΦΙΛΟΙ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΓΟΥΛΑΝΔΡΗ
ΦΥΣΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ»
Λεβίδου 13, 145 62 Κηφισιά
τηλ. 8083.289, 8015.870

Εκδότης: Άννα Κρεμέζη - Μαργαριτούλη

© Φίλοι Μουσείου Γουλιανδρή Φυσικής Ιστορίας

Στοιχειοθεσία-Σελιδοποίηση-Φίλμς Εκτύπωση

Λιθογραφείο "Βιβλιοσυνεργατική ΑΕΠΕΕ"

Λ. Ηρακλείου 153 - Περισσός - τηλ. 2185756

Τιμή τεύχους για τα μη μέλη των «Φίλων» ΔΡΧ.:200

